

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

AUTOKOULUVIITTOMIA

Esimerkkejä autokoulussa käytettävistä viittomista suomalaisessa
viittomakielessä

Hanna Törnroos & Anu Ylkänen

Viittomakielentulkin koulutusohjelma (240 op)

Toukokuu 2010

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Viittomakielentulkin koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Hanna Törnroos & Anu Ylkänen	Sivumäärä 32 ja 6 liitesivua
Työn nimi Autokouluviittomia. Esimerkkejä autokoulussa käytettävistä viittomista suomalaisessa viittomakieleessä.	
Ohjaava opettaja Ulla Sivunen	
Työn tilaaja ja työelämäohjaaja Omnivis Oy, Karoliina Varsio	
Tiivistelmä <p>Työn tavoitteena oli luoda uutta tietoa viittomakielialalle autokouluviittomista. Työn aikana tuotettiin visuaalinen ja helppokäyttöinen DVD-levy, joka sisältää autokouluviittomia ja esimerkkilauseita viittomista. Aineistona käytettiin kuudelta haastateltavalta kerättyä materiaalia. Aineisto koostui 153 viittomasta ja 35 esimerkkilauseesta. DVD-levyä varten kerättyä aineistoa tarkasteltiin seuraavien kysymysten pohjalta: Miten haastateltavien tuottamat autokouluviittomat voitaisiin luokitella? Millaista variaatiota autokouluviittomissa on havaittavissa?</p> <p>Opinnäytetyö tehtiin tilaustyönä Omnivis Oy:lle, jolta työn idea on lähtöisin. Selvitettävät termit kerättiin yhdessä autokouluopettajan sekä viittomakielen tulkkien avustuksella. Haastattelut toteutettiin kuvien avulla, jolloin saatiin minimoitua suomen kielen vaikutus haastateltaviin. Viittomat kuvattiin jälkikäteen uudelleen ja näin haastateltavien anonymiteetti säilytettiin.</p> <p>Aineiston luokittelu aloitettiin tutustumalla aiemmin tehtyihin jakoihin. Koska niistä yksikään ei täysin palvellut aineistoa, luotiin oma luokittelu aineistolähtöisesti. Aineisto luokiteltiin termien muodostussyyn mukaan ikonisiin viittomiin, käännoislainoihin ja parafraseihin. Eniten viittomia sijoittui parafraseihin, yhteensä 58. Ikonisiin viittomiin luokiteltiin lähes yhtä paljon, yhteensä 57, kun taas käännoislainoista muodostui pienin luokka, 38 viittomaa. Autokouluviittomissa ilmeni paljon variaatiota. Ainoastaan muutamille termeille ilmeni vain yksi viittoma. Useimmille tässä työssä tutkituille autokouluviittomille ei ole olemassa vain yhtä viittomaa.</p> <p>Opinnäytetyön tuloksia ei voida yleistää, vaan ne käsittävät ainoastaan tässä työssä käytettyä aineistoa. Työ antaa kuitenkin lukijalle yleiskäsityksen, miten autokoulun erikoissanaston viittomia muodostetaan ja kuinka paljon variaatiota löytyy. Lisäksi DVD-levy antaa lukijalle esimerkkejä, kuinka autokouluviittomia voi viittoaa.</p>	
Asiasanat autokoulu, suomalainen viittomakieli, terminologia, viittomisto	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
The Degree Programme in Sign Language Interpreting

ABSTRACT

Authors Hanna Törnroos & Anu Ylkänen	Number of Pages 32 and 6
Title Signs used in driving school. Samples of driving school signs in Finnish Sign Language.	
Supervisor Ulla Sivunen	
Subscriber and Mentor Omnivis Oy, Karoliina Varsio	
Abstract <p>The aim of this project was to create new information about the signs of driving school for Finnish sign language. During the study we produced visual and practical DVD, which includes driving school signs and example sentences about the signs. Material consists of 153 signs and 35 example sentences. Gathered material for the DVD was examined by these questions: How to categorize the driving school signs produced by the interviewees? What kind of variations is detectable in driving school signs?</p> <p>The final project was made for Omnivis Corporation, where the original idea for this project came from. Terms needed to get resolved were gathered supported by driving schoolteacher and sign language interpreters. Interviews were accomplished with pictures when the influence of Finnish sign language was minimized to the interviewees. Signs were filmed again afterwards to sure anonymity of the interviewees.</p> <p>Classification of the material was started exploring the classification made earlier. Because none of them did fully serve the material, we created our own classification based on the material. Classification of the material was made by formation cause of terms to iconic signs, calques and paraphrases. Most of the signs were placed in paraphrases, 58 together. Almost as much to iconic signs 57 together and calques was the smallest group 38 together. There were lots of variations in driving school signs. There were only a few terms which had only one sign. For most of the studied driving school signs there is not just one sign.</p> <p>The results of this final project can't be generalized and it consists only material used in this project. Project gives to the reader understanding how to build signs of the special vocabulary used in driving school and also how much there is variations in the signs. DVD gives to the reader examples how to sign driving school signs.</p>	
Keywords driving school, Finnish sign language, terminology, sign character set	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TYÖN LÄHTÖKOHDAT	7
2.1 Työn tavoitteet ja tutkimuskysymykset	7
2.2 Aiemmat terminologiset työt suomalaisessa viittomakielessä	7
3 AUTOKOULUN KULJETTAJANTUTKINTO	9
4 TERMINOLOGINEN TYÖ	10
4.1 Sanastotyö	10
4.2 Termin määritelmä ja muodostus puhutuissa kielissä	10
4.3 Uusien viittomien muodostus suomalaisessa viittomakielessä	11
5 SUOMALAINEN VIITTOMAKIELI	13
5.1 Viittoman rakenne	13
5.2 Kiinteät viittomat ja kuvailevat verbit	14
5.3 Lauserakenne suomalaisessa viittomakielessä	15
6 OPINNÄYTETYÖN TOIMINNALLISEN OSUUDEN TOTEUTUS	16
6.1 Autokoulutermien kartoittaminen	16
6.2 Haastattelu	16
6.3 Viittomakielisten vastineiden ja esimerkkilauseiden kuvaus	18
6.4 DVD-levy	19
7 VIITTOMIEN LUOKITTELU	20
7.1 Erilaisia luokittelutapoja	20
7.2 Autokouluviittomien luokittelu	21
7.2.1 Ikoniset viittomat	22
7.2.2 Käännöslainat	23
7.2.3 Parafraasit	24
8 TULOSTEN ANALYSOINTI	25
9 POHDINTA	27
LÄHTEET	30
LIITTEET	33

1 JOHDANTO

Luonnollinen kieli on produktiivista eli kieleen on mahdollista luoda uusia ilmauksia. Yhteiskunnan muutokset luovat tarpeen uusien ilmausten synnyttämiseen. Kun suomalaisen viittomakielen asema on vahvistunut, myös kieli on mukautunut uusiin tarpeisiin. Suomalaisen viittomakielen käyttöalue on laajentunut kaikille elämän osa-alueille. Esimerkiksi kuurot nuoret opiskelevat yhä laajemmin eri ammatteihin ja eri koulutustasoilla, joten uusia erikoisalojen viittomia syntyy jatkuvasti. (Malm & Östman 2000, 16.)

Autokoulussa käytetään paljon erityissanastoa ja käsitteitä, jotka eivät tavallisesti esiinny arkikielessä. Autokouluun liittyvää viittomistoa suomalaisessa viittomakielessä ei ole aiemmin selvitetty. Idea autokoulussa käytettävän viittomiston keräämiseen tuli viittomakielen tulkkaukspalveluita tuottavalta yritykseltä Omnivis Oy:ltä, joka on työmme tilaaja. Omnivis Oy on nähnyt työn tarpeellisuuden ja katsonut työstä olevan hyötyä viittomakielentulkeille. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää autokoulussa käytettäviä viittomia ja tuottaa niistä DVD-levy tulkkien sekä tulkkioiskelijoiden käyttöön. Autokoulu on yksi paikoista, joissa tulkkausta tarvitaan säännöllisesti. Kartoittamalla alan viittomistoa, tulkit saavat työkaluja arjen työhön.

Päätimme syventyä työssämme keskeisiin autokoulutermeihin, jotka saimme seuraamalla teorialunteja sekä keskustelemalla autokouluopettajan ja viittomakielentulkien kanssa. Tavoitteenamme oli selvittää etukäteen valitsemillemme 51:lle autokouluun liittyvälle suomenkieliselle termille viittomat ja esimerkkilauseet haastatteleamalla kuutta nuorta viittomakielistä aikuista. Halusimme haastateltaviksemme nimenomaan nuoria viittomakielisiä aikuisia, joiden autokoulun suorittamisesta ei ole kulunut kovin kauan, jotta autokouluun liittyvät käsitteet olisivat heillä vielä hyvin mielessä.

Haastattelumenetelmämme oli lähellä strukturoitua haastattelua eli lomakehaastattelua. Strukturoidussa haastattelussa on ennalta määrätty kysymysten ja väitteiden muoto sekä esittämisjärjestys. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 208.) Varsinaisten kysymysten tilalla käytimme kuitenkin kuvia viittomien selvittämiseen, sillä halusimme minimoida suomen kielen käytön haastattelutilanteessa, jotta se ei vaikuttai-

si haastateltavien kielenkäyttöön. Saimme 51 suomenkieliselle termille yhteensä 153 viittomaa. Työssämme tutkimme, miten haastateltavien tuottamat autokouluviittomat voitaisiin luokitella ja millaista variaatiota autokouluviittomissa on havaittavissa.

Opinnäytetyön luvussa 2 kerromme työn lähtökohdista. Tietoperustaan on koottu tietoa autokoulun kuljettajantutkinnosta, erityisalojen terminologian tutkimisesta ja siitä, mitä sanastotyö opinnäytetyömme kontekstissa tarkoittaa. Luvussa 6 kerromme työn toteutuksesta ja luvussa 7 aineiston jaottelusta sekä tulosten analysoinnista. Lopuksi pohdimme tavoitteiden toteutumista ja työn luotettavuutta.

2 TYÖN LÄHTÖKOHDAT

Vaihtoehto ammattikorkeakoulun tutkimukselliselle opinnäytetyölle on toiminnallinen opinnäytetyö (Vilkkä & Airaksinen 2004, 9). Toiminnallinen työ painottuu uuden tuotteen konkreettiseen tekemiseen, mutta on samalla myös uuden tiedon tuottamista (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2009, 7). Työmme on toiminnallinen opinnäytetyö, sillä se painottuu produktin, eli DVD-levyn tekemiseen. Tässä luvussa kerromme opinnäytetyön tavoitteet ja tutkimuskysymykset. Lisäksi kerromme, millaisia muita terminologisia töitä on aiemmin tehty.

2.1 Työn tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Työmme tavoitteena oli kerätä valitsemillemme 51 autokouluterminille viittomat haastattelujen kautta. Viittomien lisäksi halusimme kerätä haastattelujen yhteydessä esimerkkilauseet, jotta nähdään, millaisessa yhteydessä viittomaa voidaan käyttää. Tavoitteena oli toteuttaa helppokäyttöinen ja visuaalinen DVD-levy, joka sisältää viittomakielisten vastineiden ja esimerkkilauseiden lisäksi myös suomenkielisten termien määritelmät.

Tutkimme opinnäytetyön tuloksia seuraavien tutkimuskysymysten näkökulmasta:

- Miten haastateltavien tuottamat autokouluviittomat voitaisiin luokitella?
- Millaista variaatiota autokouluviittomissa on havaittavissa?

2.2 Aiemmat terminologiset työt suomalaisessa viittomakielessä

Suomalaisessa viittomakielessä terminologisia töitä on tehty vähäisesti. Kuurojen Liitto ry on julkaissut uusimpana sanakirjana Suomalaisen viittomakielen perus-sanakirja Suvin vuonna 2003 ja aiemmin muun muassa vuonna 1977 Viittomakielen kuvasanakirjan. Lisäksi Kuurojen Liiton ylläpitämällä internet –sivustolla www.viivi.fi

on julkaistu erilaisia viittomakielisiä materiaaleja, esimerkiksi terveydenhoitoalan viittomia (Kuurojen Liitto ry, Opetuksen kehittämistiimi 2008). Tuorein akateeminen viittomistoa käsittelevä tutkimus on Outi Pippurin (2008) kandidaatin tutkielma *Automerkkien erilaiset nimeämisperusteet ja niiden luokittelu*.

Myös viittomakielentulkin koulutusohjelmissa Diakonia- ja Humanistisessa ammattikorkeakouluissa on tehty viittomakeruita ja tutkimuksia. Esimerkkeinä opinnäytetöistä ovat Leppäsen ja Teirmaan (2002) *Perustyökalujen viittomia cd-rom-levyllä*, Jorvan (2005) *Usko1 vai usko2* sekä Hirvosen ja Varsion (2005) *Atomista ytimeen*. Autokouluviittomista ei ole aikaisemmin tehty terminologista työtä suomalaisessa viittomakielessä, joten työstämme on varmasti hyötyä alan toimijoille.

3 AUTOKOULUN KULJETTAJANTUTKINTO

Kerromme tässä luvussa, mitä vaiheita autokoulun kuljettajantutkintoon kuuluu. Näin lukija saa käsityksen, millaisissa tilanteissa autokouluviittomistoa käytetään. Mainitsemme myös, kuinka viittomakielinen voi suorittaa suullisen teoriakokeen. Emme kuitenkaan käsittele autokoulun kuljettajantutkintoa tulkkauksen näkökulmasta.

Autokouluopetus rakentuu kolmesta vaiheesta. Ensimmäiseen vaiheeseen kuuluu teoriaopetus, ajotunnit ja kuljettajantutkinto. B-kortin eli henkilöautokortin suorittamiseen vaaditaan ensimmäisessä vaiheessa 20 tuntia teoriaopetusta ja 32 ajotuntia. Kuljettajantutkinto koostuu teoria- ja ajokokeesta. (Rintee 2007, 6; 10.)

Autokoulun kuljettajatutkinnon teoriakoe suoritetaan Ajoneuvohallintokeskuksen tietokoneohjattuna teoriakokeena. Koe sisältää harjoitus-, koe- ja palauteosan. Koeosassa esitellään kirjallisia ja kuvallisia kysymyksiä, joihin pitää vastata määrääjän sisällä. Palauteosassa esitellään tulokset sekä käydään virheelliset vastaukset läpi. Mikäli oppilas on kuuro, hän voi suorittaa teoriakokeen suullisesti. (Ajoneuvohallintokeskus 2007.) Suullinen teoriakoe tehdään samalla tavoin, mutta ilman aikarajaa. Lisäksi tutkinnon vastaanottaja on mukana, jotta hän voi tarpeen mukaan selittää kysymykset uudestaan tai toisin sanoin. Oppilas voi myös hankkia tulkin paikalle. (Wennman 2010.)

Ensimmäisen vaiheen jälkeen seuraa välivaihe, jolloin kuljettajalla on jo lyhytaikainen ajokortti ja hän voi harjoitella ajoa itsenäisesti. Välivaihe kestää kuudesta kuukaudesta kahteen vuoteen. (Rintee 2007, 10.)

Kolmas osa eli toinen vaihe koostuu yksilöllisestä arviointijaksosta, harjoituksista ajoharjoitteluradalla ja muutamasta ryhmäopetustunnista luokassa. Opetuksessa keskitytään enemmän riskien tunnistamiseen, niiden välttämiseen ja taloudelliseen ajotaan. (Rintee 2007, 11; Suomen Autokoululiitto 2009.)

4 TERMINOLOGINEN TYÖ

Työmme on terminologinen eli sanastotyö ja siitä syystä kerromme tässä kappaleessa yleisesti sanastotyöstä. Avaamme myös lyhyesti, kuinka termejä muodostetaan puhutuissa kielissä sekä suomalaisessa viittomakielessä. Kerromme puhuttujen kielten termien muodostustavoista, jotta lukija voi helpommin saada käsityksen, mitä yhtäläisyyksiä niillä on viittomien muodostuksen kanssa.

4.1 Sanastotyö

Sanastotyössä eli terminologisessa työssä määritellään erikoisalojen käsitteitä ja sovitetaan, mitä termejä käsitteistä on suositettavaa käyttää eri kielillä (Valtioneuvoston kanslia 2009). Sanastotyön päämääränä on yleensä parantaa alaa koskevan viestinnän laatua. Tarkempana tavoitteena voi olla joko käytettävän termistön ja käsitteistön kuvaaminen tai termistön käytön selkeyttäminen ja yhdenmukaistaminen. (Sanastokeskus TSK ry 2009.) Opinnäytetyössämme selvitämme autokoulutermeille viittomakielisiä vastineita. Työmme tarjoaa esimerkkejä, kuinka kyseiset termit voidaan viittoja ja tällä tavoin parantaa viestinnän laatua.

4.2 Termin määritelmä ja muodostus puhutuissa kielissä

Kielen käsitteellinen tunnus on termi. Se voi olla sana, yhdyssana tai usean sanan muodostama sanaliitto. Hyvä termi on sellainen, joka kuvastaa käsitteen tärkeimmät piirteet ja muodostaa toisten termien kanssa selkeän, käsitteiden suhteita kuvaavan termijärjestelmän. Termin on oltava myös tarkoituksenmukainen sekä erottua riittävän hyvin muista termeistä. Mikäli termeistä on olemassa kaksi eri vaihtoehtoa, yleensä lyhempi termi vakiintuu yleiseen käyttöön. Hyvästä termistä on helppo muodostaa johdokset ja sitä on myös helppo taivuttaa. Lisäksi termin tulee olla kielellisesti moitteeton ja mieluiten omakielinen eikä lainasana. (Suonuuti 2006, 32; Tekniikan Sanastokeskus r.y. 1988, 70, 74-79.)

Termien muodostuskeinot ovat seuraavat: termittäminen, yhdistäminen, johtaminen, lainaaminen, lyhentäminen, konversio ja tekosanat. *Termittämisessä* yleiskielen sana otetaan ammattikielen termiksi (esimerkiksi termi *rasitus* on otettu lakikieleen, jossa se tarkoittaa määräaikaisten julkis- tai yksinoikeudellisten maksujen suoritusvelvollisuutta). *Yhdistämisessä* muodostetaan yhdyssanoja tai sanaliittoja. *Yhdyssana* muodostuu kahdesta osasta (esimerkiksi *kirjakauppa*), kun taas sanaliitto on kahden tai useamman erillisen kirjoitettavan sanan muodostava ilmaisu (esimerkiksi *työn rikastaminen*). Suomen kielelle on ominaista luoda uusia sanoja *johtamalla*. Esimerkiksi verbistä voidaan johtaa substantiivi (myydä-myyjä). *Lainasanat* tulevat kieleen tavallisesti uuden käsitteen mukana, mutta ajan kuluessa termi saa yleensä omakielisen vastineen (esimerkiksi *psykologia*). *Lyhentämällä* muodostuvat lyhennetermit koostuvat sanaliiton tai yhdyssanan alkukirjaimista, tavuista tai sanan osista (esimerkiksi *laseri* muodostuu sanoista light amplification by stimulated emission of radiation). *Konversiolla* tarkoitetaan termin sanaluokan muuttamista (esimerkiksi adjektiivin *verovelvollinen* muuttuminen substantiiviksi). *Tekosanat* ovat uusia, mihinkään malliin perustamattomia sanoja. Yleensä ne ovat kielissä harvinaisia. (Tekniikan Sanastokeskus r.y. 1988, 83-98.)

4.3 Uusien viittomien muodostus suomalaisessa viittomakielessä

Uusia viittomia voidaan muodostaa suomalaisessa viittomakielessä samalla tavalla kuin muissakin kielissä. Esimerkiksi Jantusen (2003a, 57) mukaan viittomanmuodostuskeinoja ovat johtaminen, yhdistäminen, lainaaminen ja polysynteesi. Näiden Jantusen viittomanmuodostuskeinojen lisäksi Suomalaisen Viittomakielen lautakunta (2001) on jo aiemmin käsitellyt viittomien muodostusta. Viittomakielen lautakunta on esitellyt ehdotuksensa viittomanmuodostuskeinoista pöytäkirjassaan (5.2.2001/17) sekä *Käsillä kääntäjät* -lehdessä (1/2003). Koska nämä ovat kuitenkin vasta ehdotuksen tasolla, esittelemme tässä viittomanmuodostustapoja Jantusen (2003a) mukaan.

Johtaminen tarkoittaa yleisesti uuden viittoman muodostamista johtamalla se toisesta viittomasta tai sen osasta. Johdoksia ovat muun muassa kielto- ja tekijäjohdokset. Esimerkki kieltojohdoksesta on viittoma EI-OLE-NÄHNYT, joka koostuu positiivisesta kannasta NÄHDÄ ja sen perään liittyneestä kieltojohtimesta. *Yhdistäminen* tarkoittaa uuden viittoman muodostamista yhdistämällä kaksi jo käytössä olevaa viittomaa, jolloin tuloksena on yhdysviittoma. Esimerkki yhdysviittomasta on viittoma TIETOKONE (TIETO+KONE). Viittomia voidaan muodostaa myös *lainaamalla* niitä muista viittomakielistä tai ne voivat olla käänöslainoja puhutuista kielistä. Suomalaisessa viittomakielessä suoria lainoja ovat muun muassa monet maiden ja ulkomaisten kaupunkien nimet. Esimerkiksi viittoma ALBANIA on lainattu suoraan Albanian viittomakielestä. *Polysynteessissä* viittoma muodostuu sulauttamalla toisiinsa useampia sidonnaisia morfeemeja. Polysynteettiset viittomat perustuvat kohteen muotoon, kokoon, toiminta- tai käsittelytapaan. Esimerkki polysynteesisistä suomalaisessa viittomakielessä on AUTO-ON-PYSÄKÖITYNÄ. (Jantunen 2003a, 57-77.)

5 SUOMALAINEN VIITTOMAKIELI

Viittomakieli kuuluu luonnollisten kielten joukkoon. Se perustuu käsien, kasvojen sekä vartalon käyttöön viestin tuottamisessa ja sitä vastaanotetaan näköaistin kautta. Viittomakielen yksiköt, viittomat, vastaavat puhuttujen kielten sanoja. Viittomat muodostavat kielen leksikon eli sanaston. Jokaisessa luonnollisessa kielessä esiintyy vaihtelua. Kielet eivät ole muuttumattomia, vaan ne ovat alati muutoksille valmiita. Jo kahden samaa kieltä puhuvan yksilön kieli on erilaista. Sen lisäksi on olemassa alueellista, etnistä ja sosiaalista vaihtelua. Vaikka saman kielen puhujilla on yhteinen viittomisto ja kielioppi, ei voida ajatella, että luonnollisten kielten rakenne olisi täysin yhtenäinen järjestelmä. (Rissanen 1985, 5-9; 12; 23.)

Tässä luvussa käsittelemme viittoman rakennetta sekä kiinteitä viittomia ja kuvailevia verbejä, jotta lukija saa yleiskäsityksen suomalaisesta viittomakielestä ja sen osaluista. Sivuumme myös lyhyesti viittomakielen lauserakennetta, sillä osa aineistomme viittomista on lauseenomaisia ja lisäksi DVD-levyllä on esimerkkilauseita. Emme kuitenkaan syvenny työssämme tutkimaan esimerkkilauseiden rakennetta.

5.1 Viittoman rakenne

Viittomien katsotaan koostuvan viidentyyppisistä rakenneyksiköistä: käsimuodoista, paikoista, liikkeistä, orientaatiosta ja ei-manuaalisista elementeistä (Takkinen 1998, 5). Käsimuodolla tarkoitetaan sormien asentoa viittoman aikana, paikalla kohtaa viittomatilassa tai viittojan keholla, jossa viittoma tuotetaan ja liikkeellä käsien tekemää liikettä viittoman aikana. Orientaatiolla puolestaan tarkoitetaan, millainen käden asento on viittojan vartaloon nähden. Ei-manuaalisia elementtejä ovat ilmeet sekä suun, silmien, pään tai koko vartalon liikkeet. (Malm & Östman 2000, 22-25.)

5.2 Kiinteät viittomat ja kuvailevat verbit

Suomalaisen viittomakielen viittomisto voidaan jakaa kiinteisiin viittomiin ja kuvaileviin verbeihin. Monet kuvailevat verbit muuttuvat ajan kuluessa kiinteiksi viittomiksi. Esimerkiksi nykyisin kiinteä viittoma KANANMUNA on aluksi ollut kuvaileva verbi, jossa liike on kuvannut, kuinka munankuori kopautetaan veitsellä rikki. (Jantunen 2003a, 76-77.) Kuvailevista verbeistä käytetään myös nimitystä polysynteettiset viittomat (esimerkiksi Jantunen 2003a, ks. 4.3). Tässä kappaleessa käytämme termiä kuvailevat verbit Takkinen (2008) mukaan.

Kiinteillä viittomilla on perusmuoto ja sanakirjassa kuvattavissa oleva rajallinen merkitys. Kiinteä viittoma muodostuu käsimuodosta, liikkeestä, paikasta, orientaatiosta ja ei-manuaalisista rakenneosista. Kuvailevat verbit puolestaan rakennetaan tavallisesti käyttöyhteydessä, eikä niillä ole vakiintunutta perusmuotoa tai merkitystä. (Vivolin-Karén & Alanne 2003, 14; Kuurojen Liitto ry ja Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 1998, 29.) Ne kuvaavat usein liiketilannetta tai paikallaan oloa. Visuaalisessa kielessä on toisenlaisia mahdollisuuksia ilmaista liikettä tai liikkumattomuutta verrattuna puhuttuihin kieliin. Kuvailevien verbien kaksi tärkeintä rakenneosaa ovat käsimuoto ja artikulaatioliike. (Takkinen 2008, 20; 24.)

Kuvailevien verbien käsimuodot on jaettu kolmeen ryhmään. Kokonaisen kohteen käsimuoto edustaa puheena olevaa kokonaista kohdetta. Käsittelykäsimuoto kertoo, missä muodossa käsi on silloin, kun jostakin kohteesta otetaan kiinni tai sitä kosketaan. Muotoa ja kokoa piirtävä käsimuoto kuvaa nimensä mukaan kohteen kokoa ja muotoa ja voi olla todellisessa tai pienoismittakaavassa. Artikulaatioliikkeet on myös jaoteltu kolmeen luokkaan. Prosessiliike kuvaa kohteen liikkumista. Kontaktiliikkeessä käsi tekee lyhyen suoran liikkeen alas kuvaten kohteen olemassaoloa tai olemista jossakin paikassa. Kohdetta kuvailevassa artikulaatioliikkeessä käsi kuvaa kohteen ominaisuuksia ja ulkomuotoa. (Takkinen 2008, 24-27.)

5.3 Lauserakenne suomalaisessa viittomakielessä

Suomalaisen viittomakielen lauseoppia on tutkittu erittäin vähän. Suomalaisessa viittomakielessä lauseiden sanajärjestyksellä ei ole yhtä yksiselitteistä sääntöä vaan yksinkertaisenkin lauseen perusrakenne voi olla varsin epävakaa. (Jantunen 2009, 16; 44; 52). Tarkasteltaessa lauseita ja lauserakennetta on otettava huomioon lauseiden merkityksen, niiden käytön ja käyttökulttuurin näkökulmat. Lauseen rakentamiseen vaikuttaa selvästi perusmerkityksen lisäksi ainakin se, onko lause väite-, kysymys- vai kieltolause. (Rissanen 2000, 147-148.)

Viittomakielinen lause aloitetaan yleensä mainitsemalla ensin aika ja paikka, sen jälkeen vasta tekijä, teko sekä lopuksi teon kohde (Malm & Östman 2000, 28). Viittomajärjestys peruslauseessa voi vaihdella sen mukaan, mitä halutaan korostaa. Se, mistä halutaan sanoa jotakin, sijoitetaan useimmiten lauseen alkuun. Jos tarkoite on viittojen nähtävillä, yleensä lause aloitetaan siihen viittaavalla osituksella ja sen jälkeen viitotaan tarkoitetta luonnehtivat viittomat. Monesti lause myös päättyy tarkoitteeseen viittaavaan osoitukseen. (Vivolin-Karén & Alanne 2006, 40.) Vain yksikin viittoma voi kuvastaa yhtä lausetta. Esimerkiksi viittoma SATAA on aivan kelvollinen lause. (Rissanen 2000, 150.)

6 OPINNÄYTETYÖN TOIMINNALLISEN OSUUDEN TOTEUTUS

Opinnäytetyöhömmme kuuluu kirjallisen tutkimusraportin lisäksi toiminnallisena osuutena DVD-levyn tuottaminen. Alusta asti olemme tehneet kaikki osa-alueet yhdessä, emmekä siksi erottele työnjakoa kertoessamme tässä luvussa työn toteutuksesta.

6.1 Autokoulutermien kartoittaminen

Aloitimme työn kartoittamalla tietoperustaa autokoulusta ja sanastotyöstä. Sen jälkeen selvitimme autokouluun liittyvät suomenkieliset termit, joille halusimme saada viittomakieliset vastineet. Teimme yhteistyötä Helsingissä sijaitsevan Autokoulu E. Nygård Oy:n kanssa. Kävimme seuraamassa kesällä ja syksyllä 2009 autokoulun teorialunteja, joista osa oli tulkattu viittomakielelle. Osan tunneista äänitimme nauhoille, jotka myöhemmin purimme. Nauhoilta poimimme keskeisiä autokouluun liittyviä suomen kielen termejä. Keskustelimme autokouluopettajan kanssa siitä, mitkä hänen mielestään ovat tärkeimpiä asioita ja termejä autokouluopetuksessa. Sen lisäksi keskustelimme myös muutamien autokoulussa tulkanneiden viittomakielentulkkien kanssa ja kyselimme heiltä termejä, jotka he ovat kokeneet hankaliksi viittoa. Näiden pohjalta saimme koottua 51 termin listan (liite 1), joille lähdimme selvittämään viittomakielisiä vastineita haastattelujen kautta.

6.2 Haastattelu

Haastattelimme työssämme kuutta nuorta viittomakielistä aikuista. Heistä kolme oli naista ja kolme miestä. Työssämme emme huomioineet, oliko naisten ja miesten viittomisessa eroa. Ikäjakauma oli 23-32 vuotta. Valitsimme haastateltaviksi nimenomaan nuoria viittomakielisiä, joiden autokoulun suorittamisesta ei ollut kulunut vielä kovin kauan, jotta autokoulukäsitteet olisivat paremmin heidän muistissaan. Viisi haastateltavaa pyysimme mukaan kasvotusten ja yhdelle lähetimme sähköpostia. Käytännön syistä haastattelut tehtiin pääkaupunkiseudulla. Haastatteluissa kuitenkin

huomasimme, että haastateltavat olivat käyneet autokoulun eri puolilla Suomea. Haastateltavista kaksi oli käynyt autokoulun Helsingissä, kaksi Mikkelissä, yksi Turussa ja yksi Tampereella.

Ennen varsinaisia haastatteluja, teimme joulukuussa 2009 koehaastattelun. Tällä tavoin tarkistimme, toimiko haastattelumenetelmämme vai oliko siinä joitakin epäkoh-
tia. Koska koehaastattelussa ei ilmennyt mitään ongelmia, käytimme sitä myös varsi-
naisena haastatteluna. Koehaastattelu ja muut varsinaiset haastattelut toteutettiin
samalla tavalla. Nämä loput haastattelut teimme tammikuussa 2010. Haastatteluissa
selvitimme viittomat kuvien avulla, sillä halusimme minimoida suomen kielen käytön
haastattelutilanteessa. Suurin osa hakemistamme termeistä oli liikennemerkkejä, jo-
ten haastatteluissa viittomakieliset vastineet oli helppo kysyä näyttämällä kuvia lii-
kennemerkeistä. Loput termit selvitimme myös kuvien avulla. Esimerkiksi termin *oh-
jauspyörä* saimme näyttämällä kuvaa ajoneuvon hallintalaitteista.

Kuvasimme haastattelut videonauhalle, jotta pystyimme tarkastelemaan ja palaa-
maan niihin myöhemmin. Haastatteluissa toinen meistä toimi haastattelijana ja toinen
kuvaajana. Haastattelut kestivät noin 20 minuuttia. Ennen haastattelun aloittamista
pyysimme kaikilta haastateltavilta kirjallisen luvan käyttää haastatteluaineistoa opin-
näytetyössämme. Jokaisen haastattelun alussa ohjeistimme haastateltavat katso-
maan kuvan ja tuottamaan sille viittomakielisen vastineen. Pyysimme myös haasta-
teltavia viittomaan itse keksimänsä lauseen, jossa kyseistä vastinetta käytetään. Jos
haastateltava ei tiennyt kuvan merkitystä, neuvoimme häntä laittamaan kuvan si-
vuun. Pyrimme välttämään kontaktia haastateltaviin ohjeiden antamisen jälkeen, jot-
ta emme vaikuttaisi haastateltavien viittomiseen. Haastattelutilanteessa kuitenkin
haastateltavat kysyivät toisinaan tarkentavia kysymyksiä kuvasta tai sen merkitykses-
tä, jolloin ohjeistimme laittamaan kuvan sivuun. Jos kuva oli epäselvä, saatoimme
osoittaa, mitä kohtaa kuvasta tarkoitimme. Kun kaikki kuvat oli käyty läpi, palasimme
niihin kuviin, jotka haastateltava oli laittanut sivuun. Mikäli haastateltava ei edelleen-
kään tiennyt tai muistanut kuvien merkitystä, yritimme auttaa haastateltavaa muista-
maan sen viittojen vihjeitä. Emme kuitenkaan ottaneet näitä viittomia lopulliseen ai-
neistoomme.

6.3 Viittomakielisten vastineiden ja esimerkkilauseiden kuvaus

Viittomakielillä ei ole vakiintunutta kirjallista muotoa (Malm & Östman 2000, 9). Videomateriaalin lisäksi viittomia voi kuvailla jollakin puhutulla kielellä tai niitä voi liittää puhutun kielen mukaan, viittomista voi tuottaa piirroksia ja valokuvia tai niiden kuvaamiseen voi käyttää varsinaisia viittomakielen kirjoitusjärjestelmiä (Savolainen 2000, 189). Video on havainnollisin tapa esitellä viittomia, koska sillä tavoin katsojan on helppo ymmärtää, kuinka viittomat tuotetaan tuntematta esimerkiksi kirjoitusjärjestelmiä. Tästä syystä päätimme esitellä keräämämme autokouluviittomat viitottuina DVD-levyllä.

Haastattelujen jälkeen katsoimme haastattelumateriaalin läpi ja poimimme hyväksytyt viittomat. Osan viittomista hylkäsimme. Tällaisia olivat esimerkiksi aiemmin mainitsemamme viittomat, joissa olimme neuvoneet tai joille olimme antaneet suomenkielisen sanan. Haastatteluja katsoessamme poimimme myös hyvät esimerkkilauseet. Emme ottaneet työhömmme mukaan lauseita, joissa haastateltava ei käyttänyt aiemmin termille antamaansa viittomaa, vaan esimerkiksi viittasi siihen osoituksella. Tästä syystä kaikista termeistä ei ole esimerkkilauseita. Vaikka viittomakielisiä vastineita olisi useampia, jokaista suomenkielistä termiä kohden on vain yksi esimerkkilause. Liitteestä 2 on nähtävissä, mistä viittomista on olemassa esimerkkilauseet.

Viitoimme itse kaikki viittomakieliset vastineet ja esimerkkilauseet uudelleen suojelaksemme haastateltavien anonymiteettiä. Päätimme, että toinen toimii kuvaajana ja toinen viitto viittomakieliset vastineet sekä esimerkkilauseet nauhalle, jotta viittomistyylillä on kaikissa videoleikkeissä sama. Kuvasimme viittomat Kuuloliiton etätulkkaus-huoneessa, jossa meillä oli riittävä valaistus ja selkeä tausta. Katsoimme aina ensin haastatteluvideolta tarkasti, kuinka haastateltava on viittoman viittonut ja sen jälkeen kuvasimme saman itse nauhalle. Teimme näin, sillä emme halunneet luottaa ainoastaan muistimme varaan. Kuvauksen jälkeen leikkasimme videot sopiviksi videoleikkeiksi.

6.4 DVD-levy

DVD-levyllä on kuvat selvittämistämme termeistä. Ainoastaan termille *ajoneuvo* ei ole kuvaa. Liikennemerkkien kuvat saimme Liikenneviraston internetsivustolta (Liikennevirasto 2010), muut kuvat on piirtänyt tuttumme. Jaottelimme suomenkielisiä termejä edustavat kuvat ja niiden viittomakieliset vastineet esimerkkilauseineen kahdeksaan eri ryhmään. Liikennevirasto (2010) jakaa liikennemerkkit käyttötavan mukaan. Me hyödynsimme liikenneviraston jakoa ja jaottelimme liikennemerkkien viittomakieliset vastineet ryhmiin *Varoitusmerkit, Etuajo-oikeus ja väistämismerkkit, Kielto- ja rajoitusmerkit, Määräysmerkit* sekä *Ohje- ja opastusmerkit. Ohjemerkit ja Opastusmerkit* ovat liikenneviraston jaon mukaan kaksi eri ryhmää, mutta työssämme yhdistimme ne yhdeksi ryhmäksi, sillä molemmissa ryhmissä olisi ollut vain muutama viittoma. Muut termit jaoinme ryhmiin *Tie ja tiemerkinnet, Ajoneuvo ja Muut*.

DVD-levyllä on jokaisen kuvan vieressä sitä viittomaa edustava termi suomen kielellä. Jos kyseiselle termille on olemassa esimerkkilause, se löytyy alapuolelta käännettynä suomen kielelle. Jokaisesta termistä sekä esimerkkilauseesta on linkki viittomakielisen vastineen videoleikkeeseen. Esimerkiksi ryhmässä *Kielto- ja rajoitusmerkit* on kuva liikennemerkistä *Ajoneuvolla ajo kielletty*. Kuvan vieressä on termit *AJONEUVOLLA AJO KIELLETTY 1* ja *AJONEUVOLLA AJO KIELLETTY 2*. Näiden alapuolella on esimerkkilause. Termiä tai esimerkkilauseita painamalla avautuu sitä vastaava video. Lisäksi DVD-levyltä löytyy suomenkielisistä termeistä määritelmät.

7 VIITTOMIEN LUOKITTELU

Työn aikana luokittelimme termit kolmeen pääluokkaan. Esittelemme luokat tämän luvun loppupuolella. Ennen sitä kerromme, millaisia muita luokittelutapoja on aiemmin käytetty.

7.1 Erilaisia luokittelutapoja

Viittomia voidaan luokitella monin eri tavoin. Ne voidaan jakaa esimerkiksi niiden muodostamisen perusteella. Jantusen (2003a, 57) mukaan viittomanmuodostuskeinoja ovat johtaminen, yhdistäminen, lainaaminen ja polysynteesi (ks. 4.3). Kuten aiemmin mainitsimme, suomalaisen viittomakielen viittomisto on myös mahdollista jakaa polysynteettisiin viittomiin sekä kiinteisiin viittomiin (ks. 5.2). Mikäli aineisto olisi riittävän suuri, olisi mahdollista tutkia, onko termeillä yleisesti käytössä olevia viittomakielisiä vastineita vai onko tietyille termille paljon erilaisia viittomavaihtoehtoja, jolloin termille ei löydy vakiintunutta viittomaa (Kóbor-Laitinen 2010). Viittomat voidaan jaotella myös symbolisiin, ikonisiin sekä indeksikaalisiin viittomiin. Peircen (1966) mukaan ikoni on merkki, joka viittaa tarkoitteeseen muistuttaen sitä jollakin tavalla (esimerkiksi valokuva jostakin kohteesta on sen ikoni). Lisäksi hän määrittelee, että symboli on suhteessa tarkoitteeseen pelkän sopimuksen perusteella (esimerkiksi *lippu*), kun taas indeksi on merkki, joka on syy-suhteessa tarkoitteeseensa (esimerkiksi sairauden oire ilmaisee viitteenomaisesti itse sairautta). (Rissanen 2006, 31.)

Aiemmin tehdyissä suomalaisen viittomakielen nimistöntutkimuksissa on käytetty erilaisia jakoja. Esimerkiksi Rainò (2004, 90-94) jakaa väitöskirjassaan viittomanimet antamissyyn mukaan. Näitä ovat muun muassa henkilön ulkonäkö, asusteet ja vaatteet sekä luonteenpiirre. Suomalaisen viittomakielen lautakunnan pöytäkirjassa (9.6.2003/23) on luokiteltu Suomen paikannimien viittomavastineet kuuteen luokkaan. Luokittelun mukaan viittoma voi joko perustua johonkin ominaisuuteen, joka voidaan yhdistää paikkaan tai paikkakunnan vaakunaan, viittoma voi olla suomenkielen käännöslaina tai nimen siirto eli lainaus kielen sisältä tai voi olla, ettei nimen al-

kuperää tiedetä. Jos viittomaa ei ole olemassa, nimi sormitetaan. (Suomalaisen viittomakielen lautakunta 2003.) Pippuri (2008, 17-23) on kandidaatintutkielmassaan jaotellut automerkkiviittomat valmistusmaan, logon, ominaisuuden tai nimen mukaan. Lisäksi kahteen nimeämisperusteeseen perustuvat automerkkiviittomat muodostavat yhden ryhmän.

Viittomakielentulkin koulutusohjelmissa on myös tehty opinnäytetöitä, joissa viittomia on jaoteltu eri tavoin. Töissä on käytetty pohjana aiemmin esitettyjä luokitteluja, mutta niihin on luotu omanlaisensa luokittelu palvelemaan omaa työtä. Esimerkiksi Hirvonen ja Varsio (2005, 20) jakavat tutkimansa viittomat viittomanmuodostuskeinojen mukaan johtamiseen, yhdistämiseen, lainaamiseen, viittoman merkityksen laajentamiseen ja polysynteesiin. Vuonna 2009 tehdyssä opinnäytetyössä *Anttila ja kuusi Prismaa* on puolestaan yritysnimiviittomisto jaettu seuraavasti: käänöslainat, logo-viittomat, arbitraarisesti valikoituneet viittomat, epäsuorat johdokset sekä alkukirjainviittomat (Hartikainen, Kaskenpää & Leppäkumpu 2009, 23).

7.2 Autokouluviittomien luokittelu

Yllä esitetyt luokittelutavat eivät sopineet aineistoomme. Mielestämme paras tapa oli lähteä haastatteluaineiston pohjalta luokittelemaan viittomakieliset vastineet eri luokkiin. Katsoimme aineistoa ja sen perusteella viittomat jakaantuivat luontevasti kolmeen luokkaan perustuen niiden muodostustapaan. Aineistosta erottui selvästi ikoniset viittomat sekä suomen kielestä käännetyt viittomat. Lisäksi joukossa oli paljon viittomakielisiä vastineita, jotka olivat muodoltaan kuvailevia lauseita. Näiden kuvailevien lauseiden kautta lähdimme pohtimaan kolmatta sopivaa ryhmää, josta muodostui parafrasit. Jaoimme termit siis seuraaviin luokkiin: ikoniset viittomat, käänöslainat ja parafrasit. Näillä luokilla on kahdeksan alaluokkaa helpottamassa aineiston käsittelyä. Nämä kahdeksan alaluokkaa ovat samat kuin DVD-levyllä käyttämämme ryhmät, jossa olemme hyödyntäneet liikenneviraston (2010) liikennemerkkien jaottelua. Alaluokat ovat *Varoitusmerkit, Etuajo-oikeus ja väistämismerkit, Kielto- ja rajoitusmerkit, Määräysmerkit, Ohje- ja opastusmerkit, Tie ja tiemerkinnät, Ajoneuvo* sekä *Muut*. Seuraavassa kerromme tarkemmin luokkajaoista.

7.2.1 Ikoniset viittomat

Ikonin on merkki, joka on suhteessa tarkoitteeseen, muistuttaen sitä jollakin tavalla (Rissanen 2006, 26; 32). Ikoninen viittoma muistuttaa muotonsa puolesta sitä, mihin sillä viitataan. Ikonisuuden läpinäkyvyys kuitenkin vaihtelee, eikä muodon perusteella voida aina päätellä viittomien tarkoitetta. (Jantunen 2003b, 44.) Ikonisilla viittomilla tarkoitamme tässä työssä viittomia, jotka muistuttavat kohdettaan esimerkiksi kuvaamalla kohteen ääriviivoja, liikkumista tai kuinka kohdetta käsitellään. Esimerkiksi viittoma AUTON RENGAS 2 viittaa renkaan muotoon ja liikkeeseen kun taas viittoma TAAJAMA 2 viittaa liikennemerkissä olevaan kuvaan. Kaikkien viittomien ikonisuus ei aina ole helposti havaittavissa. Esimerkiksi viittoma PAKOLLINEN PYSÄYTTÄMINEN kuvastaa poliisin käyttämää käsimerkkiä ja viittomat KYTKINPOLJIN 1 ja KYTKINPOLJIN 2 kuvaavat kytkinlevyn pyörintää. Taulukosta 1 näkyy haastatteluista saamamme ikoniset viittomat ja niiden jakautuminen kahdeksaan alaluokkaan.

TAULUKKO 1. Ikoniset viittomat sijoitettuna alaluokkiin.

Alaluokat	Viittomat	Määrä	%
Varoitusmerkit	VAARALLINEN TIEN REUNA 1	1	2
Etujajo-oikeus ja väistämisvelvollisuus	PAKOLLINEN PYSÄYTTÄMINEN; VÄISTÄMISVELVOLLISUUS RISTEYKSESSÄ 1	2	3
Kielto- ja rajoitusmerkit		0	0
Määräysmerkit	LIIKENNEYMPYRÄ 1 & 4; YHDISTETTY PYÖRÄTIE JA JALKAKÄYTÄVÄ 1	3	5
Ohje- ja opastusmerkit	KIERTOTIEOPASTUS 3; MOOTTORITIE 1 & 2; SUOJATIE 2 & 4; TAAJAMA 2	6	11
Tie ja tiemerkinnet	AJORADAN REUNAVIIVA 1, 2, 3 & 5; KELTAINEN SULKUVIIVA 1, 2 & 6	7	12
Ajoneuvo	AUTON RENGAS 1 & 2; JARRUPOLJIN 1 & 2; KAASUPOLJIN 1; KAUKOVALOT 1; KONEPELLIN AVAUSVIPU 1 & 2; KYTKINPOLJIN 1 & 2; KÄSIJARRU 2 & 3; OHJAUSPYÖRÄ 1 & 2; SUUNTAMERKKI 1, 2 & 3; VAIHDEKEPPI; VALOJEN KATKAISIN 1; VANNE 1 & 2; VIRTA-AVAIN 2, 3, 4, 5 & 6	26	46
Muut	LIIKENNEVALOT 1; NUOLIVALO 1 & 4; LIITTYMÄ 1, 2, 5, 6 & 7; TASKUPYSÄKÖINTI 1, 5 & 6; TIENRISTEYS	12	21
	YHTEENSÄ	57	100

7.2.2 Käännöslainat

Käännöslainaksi kutsutaan termiä, joka on muodostettu kääntämällä termin osat kohdekielille siten, että lähdekielen rakenne säilyy (Tekniikan Sanastokeskus r.y. 1988, 96). Työssämme käännöslainoilla tarkoitamme viittomia, jotka on otettu suoraan vastaamaan suomen kielen sanoja. Esimerkiksi viittoma SUOJATIE 3 on muodostettu lainaamalla suomen kielen sanojen *suoja* ja *tie* viittomakieliset vastineet, jolloin viittomat SUOJA+TIE muodostavat kyseisen termin. Olemme myös esimerkiksi luokitelleet viittoman LIIKENNEYMPYRÄ 5 käännöslainoihin, vaikka viittomakielisesä vastineessa on viittomat KIERTO+LIITTYMÄ. Liikenneympyrää kutsutaan suomen kielellä myös kiertoliittymäksi, joten olemme luokitelleet tämän viittoman käännöslainoihin. Viittomakielisisä vastineissa ei aina ole suomenkielistä sanaa huuliossa. Esimerkiksi termin *ajoneuvo* viittomakielisisä vastineissa haastateltavat käyttivät huuliota *kulkuneuvo*. Taulukossa 2 on nähtävissä työssämme esiintyneet käännöslainat ja niiden sijoittuminen alaluokkiin.

TAULUKKO 2. Käännöslainat sijoitettuna alaluokkiin.

Alaluokat	Viittomat	Määrä	%
Varoitusmerkit	LIUKAS AJORATA 1	1	2
Etujajo-oikeus ja väistämisvelvollisuus	ETUJAJO-OIKEUTETTU TIE 2 & 3; VÄISTÄMISVELVOLLISUUS RISTEYKSESSÄ 2	3	8
Kielto- ja rajoitusmerkit	KIELLETTY AJOSUUNTA 3 & 4; NOPEUSRAJOITUS 1 & 2; OHITUSKIELTO 3 & 4; PYSÄKÖINTI KIELLETTY 3; U-KÄÄNNÖS KIELLETTY 4	8	21
Määräysmerkit	LIIKENNEYMPYRÄ 3 & 5; YHDISTETTY PYÖRÄTIE JA JALKAKÄYTÄVÄ 2	3	8
Ohje- ja opastusmerkit	KIERTOTIEOPASTUS 2; LINJA-AUTOKAISTA 3; SUOJATIE 3; YKSISUUNTAINEN TIE 1 & 2	5	13
Tie ja tiemerkinntät	KELTAINEN SULKUVIIVA 5; MAANTIE 1 & 2	3	8
Ajoneuvo	AJONEUVO 1, 2 & 3; HÄTÄVILKKU; KAASUPOLJIN 2 & 3; KAUKOVA-LOT 2; KÄSIJARRU 1; VIRTAVAIN 1	9	24
Muut	LIIKENNEMERKKI; LIIKENNEVALOT 2; LIITTYMÄ 3; TASA-ARVOINEN RISTEYS; TASKUPYSÄKÖINTI 2 & 3	6	16
	YHTEENSÄ	38	100

7.2.3 Parafraasit

Parafraasi on termin merkityksen vaihtoehtoinen, samaa merkitsevä ilmaisutapa (Karlsson 2004, 208). Tähän ryhmään olemme koonneet viittomat, jotka eivät mielestämme ole käänöslainoja eivätkä ikonisia, vaan ilmaisevat asian jollakin toisella tavalla. Tämän ryhmän viittomakieliset vastineet voivat muodostua pelkästään kahdesta viittomasta tai ne voivat olla kuvailevia lauseita. Esimerkiksi viittoma OHITUSKIELTO 1 muodostuu viittomista OHITTAA+EI-SAA, jolloin se ei ole suora käänös suomen kielestä vaan ilmaisee merkityksen toisella tavalla. Aineistossamme esiintyneet parafraasit ovat nähtävissä alaluokkiin sijoitettuna taulukossa 3.

TAULUKKO 3. Parafraasit sijoitettuna alaluokkiin.

Alaluokat	Viittomat	Määrä	%
Varoitusmerkit	LIUKAS AJORATA 2, 3 & 4; RAUTATIEN TASORISTEYS, JOSSA ON PUOMIT 1, 2, 3 & 4; VAARALLINEN TIENREUNA 2 & 3	9	16
Etujajo-oikeus ja väistämisvelvollisuus	ETUAJO-OIKEUS KOHDATTAESSA; ETUAJO-OIKEUTETTU TIE 1; VÄISTÄMISVELVOLLISUUS KOHDATTAESSA 1, 2 & 3; VÄISTÄMISVELVOLLISUUS RISTEYKSESSÄ 3	6	10
Kielto- ja rajoitusmerkit	AJONEUVOLLA AJO KIELLETY 1 & 2; KIELLETY AJOSUUNTA 1 & 2; MOOTTORIKÄYTTÖISELLÄ AJONEUVOLLA AJO KIELLETY 1, 2, 3, 4, 5 & 6; OHITUSKIELTO 1 & 2; PYSÄKÖINTI KIELLETY 1, 2 & 4; PYSÄYTTÄMINEN KIELLETY 1, 2 & 3; U-KÄÄNNÖS KIELLETY 1, 2 & 3	21	36
Määräysmerkit	LIIKENNEYMPYRÄ 2; PAKOLLINEN AJOSUUNTA 1 & 2	3	5
Ohje- ja opastusmerkit	KIERTOTIEOPASTUS 1; LINJA-AUTOKAISTA 1, 2 & 4; MOOTTORILIIKENNETIE 1 & 2; SUOJATIE 1; TAAJAMA 1, 3 & 4	10	17
Tie ja tiemerkinnot	AJORADAN REUNAVIIVA 4 & 6; KELTAINEN SULKUVIIVA 3 & 4	4	7
Ajoneuvo	VALOJEN KATKAISIN 2	1	2
Muut	LIITTYMÄ 4; NUOLIVALO 2 & 3; TASKUPYSÄKÖINTI 4	4	7
YHTEENSÄ		58	100

8 TULOSTEN ANALYSOINTI

Analysoimme tässä luvussa tuloksia ja vastaamme tutkimuskysymyksiimme. Pohjautuen aiemmin esitettyyn, luomaamme luokittelumalliin, voimme todeta aineistomme autokouluviittomien jakautuneen kolmeen luokkaan: ikoniset viittomat, käänöslainat ja parafraasit. Tutkimme monia aiemmin tehtyjä luokittelumalleja, mutta koimme luomamme luokittelun palvelevan aineistoamme parhaiten.

Joidenkin viittomakielisten vastineiden sijoittaminen vain yhteen luokkaan ei ollut yksiselitteistä, sillä osassa viittomakielisistä vastineista oli piirteitä useammasta luokasta. Hakemiemme termien viittomakielisistä vastineista enemmistö muodostui useammasta kuin yhdestä viittomasta. Niissä saattoi olla esimerkiksi piirteitä sekä ikonisudesta että käänöslainasta. Sijoitimme kuitenkin jokaisen viittomakielisen vastineen vain yhteen luokkaan. Muun muassa viittoma SUOJATIE 2 muodostuu kahdesta viittomasta. Ensimmäinen viittoma on käänöslaina suomen kielen sanasta *suoja* ja toinen on ikoninen viittoma, joka kuvaa suojatien osoittavia valkoisia viivoja. Toinen viittoma on kuitenkin vahvasti ikoninen, jolloin luokittelimme viittoman SUOJATIE 2 ikonisiin viittomiin.

Oletuksenamme oli, että suurin ryhmä olisi parafraasit. Uskoimme, että kaikille termeille ei ole vain yhtä kiinteää viittomaa, vaan asia ilmaistaan polysynteettisiä ilmauksia sisältävillä selitteillä. Ennako-oletuksemme piti paikkaansa. Aineiston 153 viittomakielisestä vastineesta 58 oli parafraaseja. Ikonisia viittomia oli lähes yhtä paljon, yhteensä 57. Käänöslainoihin luokittui yhteensä 38 viittomakielistä vastinetta.

Ikonisia viittomia oli eniten alaluokassa *Ajoneuvo*, yhteensä 26 eli 46% kaikista ikonisista viittomista. Puolestaan *Kielto- ja rajoitusmerkit* -alaluokassa ikonisia viittomia ei ollut lainkaan. (Taulukko 1.) Käänöslainoja edustavia viittomia oli myös eniten alaluokassa *Ajoneuvo*, kaikkiaan yhdeksän viittomaa eli 24% (taulukko 2). Parafraaseiksi valikoituneita viittomakielisiä vastineita esiintyy runsaimmin alaluokassa *Kielto- ja rajoitusmerkit* (taulukko 3). Täytyy kuitenkin huomioida, että alaluokissa on eri määrä termejä ja termeillä on eri määrä viittomakielisiä vastineita. Näin ollen emme voi verrata luokkien viittomamääriä keskenään.

Meillä oli yhteensä kuusi haastateltavaa, joten viittomavariaatioita ilmeni runsaasti. Liitteessä 2 näkyvät kaikki haastatteluista saamamme viittomakieliset vastineet, eli siitä voi tarkastella, kuinka monta viittomakielistä variaatiota kullekin termille on. Jokaisen viittomakielisen vastineen kohdalle on merkitty, kuinka moni haastateltavista on viittonut termin samalla tavalla. Esimerkiksi termillä *pakollinen pysäyttäminen* on vain yksi viittomakielinen vastine ja liitteestä 2 voi havaita, että kaikki kuusi haastateltavaa käyttivät termille samaa viittomaa. Termin *keltainen sulkuviiva* kaikki kuusi haastateltavaa puolestaan viittoivat eri tavalla eli saimme kuusi variaatiota kyseiselle termille. Osalle termeistä haastateltavat saattoivat viittoja enemmän kuin yhden viittomakielisen vastineen. Esimerkiksi termi *väistämisvelvollisuus risteyksessä* on viitottu seitsemän kertaa, mikä johtuu siitä, että yksi haastateltavista on antanut termille kaksi eri viittomakielistä vaihtoehtoa.

Eniten variaatiota ilmeni termillä *liittymä*, jolla oli seitsemän variaatiota. Myös termeillä *ajoradan reunaviiva*, *keltainen sulkuviiva*, *moottorikäyttöisellä ajoneuvolla ajo kielletty* ja *taskupysäköinti* oli jokaisella kuusi eri viittomakielistä variaatiota. Aineistossamme vain neljällä termillä ei esiintynyt variaatiota viittomakielisissä vastineissa. Nämä termit olivat *liikennemerkki*, *tienristeys*, *vaihdekeppi* ja *pakollinen pysäyttäminen*. Koska haastateltavia oli vain kuusi, otoksemme on liian pieni analysoitavaksi, ovatko viittomat yleisesti tunnettuja vai eivät. On myös huomioitava, että haastattelu-tilanteessa osa liikennemerkkeistä oli haastateltaville tuntemattomia. Esimerkiksi ai-noastaan yksi haastateltava viittoi termin *etuajo-oikeus kohdattaessa*. Emme siis voi todeta, että kaikki olisivat viittoneet kyseisen termin samalla tavalla, sillä saimme termille vain yhden viittoman yhdeltä henkilöltä (liite 2).

Taulukoista 1, 2 ja 3 voi nähdä, että suomenkielisen termin viittomakieliset vastineet voivat löytyä eri luokista. Esimerkiksi termin *liikennevalot* viittomakieliset vastineet LIIKENNEVALOT 1 ja LIIKENNEVALOT 2 ovat eri luokissa. LIIKENNEVALOT 1 on ikoninen viittoma, kun taas LIIKENNEVALOT 2 on käänöslaina suomen kielestä. Toisena esimerkkinä on *taajama*, jonka viittomakieliset vastineet löytyvät kaikista kolmesta luokasta.

9 POHDINTA

Tavoitteena oli kerätä kuudesta haastattelusta autokouluviittomia ja tuottaa niistä DVD-levy tulkkien ja tulkkiopiskelijoiden käyttöön. Opinnäytetyömme tutkimuskysymyksinä olivat: Miten haastateltavien tuottamat autokouluviittomat voitaisiin luokitella? Millaista variaatiota autokouluviittomissa on havaittavissa? Luvussa pohdimme työmme tuloksia ja tavoitteiden toteutumista.

Viittomakieliset vastineet luokittelimme ikonisiin viittomiin, käänöslainoihin sekä parafraseihin. Jaotteluamme ja niistä saatuja tuloksia ei voida kuitenkaan yleistää, vaan ne koskevat ainoastaan meidän aineistoamme. Olemme luokittelussamme sekoittaneet eri tieteenaloja. Esimerkiksi ikoniset viittomat kuuluvat semantiikan alueelle ja käänöslainoja tarkastellaan etymologisesta näkökulmasta. Emme kuitenkaan koe, että siitä on haittaa. Päädyimme jaotteluamme, sillä nämä kolme luokkaa tulivat selvästi esiin aineistosta. Nämä luokat auttavat lukijaa ymmärtämään, miksi haastateltavat ovat valinneet juuri sellaisen viittomakielisen vastineen kuin ovat. Jälkikäteen olemme pohtineet, olisiko luokille ollut kannattavaa tehdä alajakoja, sillä nyt ne ovat melko laajoja. Esimerkiksi luokan parafraasit olisimme voineet jakaa kahteen osaan: lyhyempiin ja pidempiin, lauseenomaisiin selityksiin.

Viittomakielisten vastineiden sijoittaminen luokkiin oli toisinaan haastavaa, sillä jotkut niistä olisivat sopineet kahteen eri luokkaan. Halusimme tehdä luokittelusta selkeän, niinpä sijoitimme kunkin viittomakielisen vastineen vain yhteen luokkaan, johon ne mielestämme parhaiten sopivat. Luokittelussamme parafraasit ja ikoniset viittomat muodostivat suurimmat ryhmät. 153 viittomasta 58 oli parafraseja ja ikonisia viittomia oli vain yksi vähemmän. Kuten oletimmekin, käänöslainoja oli vähiten, yhteensä 38 kappaletta. Suurimmalle osalle selvittämistämme termeistä ei ole yksiselitteistä viittomaa, vaan ne on selitettävä jollakin toisella tavalla. Tässä lienee myös syy siihen, miksi tulkit ovat kokeneet joidenkin autokoulutermien viittomisen hankalaksi.

DVD-levylle hyväksytyjä viittomia kertyi yhteensä 153. Suomenkielisiä termejä oli 51, joten saimme paljon viittomakielisiä variaatioita. Ainoastaan muutaman termin kaikki haastateltavat viittoivat samalla tavoin. Rissanen (1985, 12) toteaa, että viittomakie-

lessä esiintyy runsaasti variaatioita eri viittojen välillä. Työssämme olemme tulleet samoihin tuloksiin. Koska luonnollisissa kielissä esiintyy alueellista vaihtelua (Rissanen 1985, 12) ja koska haastateltavat olivat käyneet autokoulun eri paikkakunnilla, emme tietenkään voi sulkea pois alueen vaikutusmahdollisuuksia viittomien vaihteluun. Pienestä aineistosta huolimatta voimme todeta, että autokouluviittomistossa on paljon variaatiota. Haastateltavien vähyyden vuoksi, emme voi variaatioiden perusteella sanoa, ovatko viittomat kiinteitä viittomia vai kuvailevia verbejä (ks. 5.2). Selvää kuitenkin on, että suurimmalle osalle hakemistamme termeistä ei ole yhtä yksiselitteistä viittomaa, jonka kaikki viittomakieliset viittoisivat samalla tavoin.

Haastattelun alussa annoimme haastateltaville ohjeistuksen, jota testasimme koehaastattelun avulla. Koska koehaastattelu sujui hyvin, toteutimme muutkin haastattelut samalla tavoin. Jälkikäteen huomasimme, että olisi ollut parempi näyttää kuvat kontekstissa, sillä osa haastateltavista ei näyttänyt tunnistavan liikennemerkkejä. Emme tiedä, johtuiko liikennemerkkien tunnistamattomuus pelkästään kontekstin puutteesta, mutta tämän uskomme olevan suurin syy. Tilanne saattoi myös olla osalle haastateltavista stressaava, mikäli he eivät tienneet jotakin liikennemerkkiä. Tämä on myös saattanut vaikuttaa haastateltavien viittomien tuottamiseen. Meidän olisi pitänyt etukäteen miettiä tarkemmat ohjeet, kuinka toimia, mikäli haastateltava ei tiedä kuvan merkitystä. Näin olisimme todennäköisesti voineet välttää haastateltavien stressaantumisen.

Kuuden haastattelun otoksemme ei ole suuri, mutta meidän tarkoituksemme ei ole yhdenmukaistaa viittomia, vaan tarjota esimerkkejä, kuinka etsimiämme termejä on mahdollista viittoa. Lisäksi emme voi olla varmoja, tiesivätkö haastateltavat kaikki liikennemerkit. Esimerkiksi liikennemerkistä *moottoriliikennetie*, haastateltavat käyttivät viittomaa MAANTIE. Emme voi olla varmoja, tarkoittivatko he sillä todella moottoriliikennetietä vai eivätkö he vain tienneet liikennemerkin merkitystä.

Pohdintaa herätti, ovatko viittomat viittomakielisten tuottamia vai onko niitä esimerkiksi kopioitu viittomakielentulkeilta. Kysyimme haastateltavilta, kuinka he viittoisivat termin *ajoneuvo*. Oletimme, ettemme saisi sille viittomaa. Kuitenkin vain yksi haastateltavista oli sitä mieltä, että kyseiselle termille ei ole viittomaa. Ovatko siis viittomat sellaisia, joita viittomakieliset käyttäisivät vapaassa tuotossa? Vai ovatko viittomat

sellaisia, joita käytetään ainoastaan autokoulutulkkausissa? Viittomien käyttö riippuu aina siitä, missä kontekstissa sitä käytetään. Vaikka viittomien oikeakielisyyttä olisi mielenkiintoista pohtia, emme valitettavasti tämän työn puitteissa pysty arvioimaan sitä.

Koko opinnäytetyöprosessin ajan olemme työtä tehdessämme huomioineet eettisyyden. Haastattelujen alussa pyysimme kirjallisen luvan käyttää materiaalia opinnäytetyössämme (liite 3), mutta korostimme, että haastateltavien henkilöllisyys ei tule esille missään vaiheessa. Näin ollen emme ole näyttäneet videoituja haastattelunauhoja ulkopuolisille. Lisäksi olemme säilyttäneet haastattelumateriaalin luottamuksellisesti.

Tavoitteenamme oli saada etukäteen valitsemillemme 51 autokoulutermeille viittomat sekä esimerkkilauseet. Viittomien osalta tavoitteemme toteutui, saimme kaikille hakemillemme termeille viittomavastineet. Kaikille termeille emme kuitenkaan saaneet esimerkkilauseita. DVD-levyn toteutimme tavoitteiden mukaisesti visuaaliseksi ja helppokäyttöiseksi.

Työmme antaa mahdollisuuksia myös uusille jatkotutkimuksille. Autokouluun liittyvää termistöä on valtavasti, josta me olemme tutustuneet vain murto-osaan. Jatkotutkimusaiheita voivat olla lisäselvitys autokoulussa käytettävistä termeistä tai tulkin/asiakkaan näkökulma autokoulutulkkauksesta. Lisäksi työelämästä on tullut tarve kääntää autokoulun teoriakokeen kysymykset suomalaiselle viittomakielelle.

LÄHTEET

Hartikainen, Sonja & Kaskenpää, Laura & Leppäkumpu, Miia 2009. Anttila ja kuusi Prismaa. Viittomakielisten nuorten aikuisten tuntemia yritysnimiviittomia pääkaupunkiseudun alueen yrityksistä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Hirvonen, Kaisa & Varsio, Karoliina 2005. Atomista ytimeen. Viittomanmuodostuskeinoista suomalaisessa viittomakielessä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

Jantunen, Tommi 2003a. Johdatus suomalaisen viittomakielen rakenteeseen. 1. painos. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Jantunen, Tommi 2003b. Viittomien historiallinen muutos ja deikonisaatio suomalaisessa viittomakielessä. Puhe ja kieli (23) 1/2003, 43-60.

Jantunen, Tommi 2009. Tavu ja lause. Tutkimuksia kahden sekventiaalisen perusyksikön olemuksesta suomalaisessa viittomakielessä. Kielten laitos. Jyväskylän yliopisto. Väitöskirja.

Jorva, Johanna 2005. Usko1 vai usko2? Kuuden suomenkielisen termin viittomakieliset vastineet hengellisessä kontekstissa. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun aikuiskoulutuksen opinnäytetyö.

Karlsson, Fred 2004. Yleinen kielitiede. Uudistettu 2. painos. Helsinki: Yliopistopaino.

Kóbor-Laitinen, Zita 2010. Henkilökohtainen tiedonanto 1.2.2010. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Kuurojen Liitto ry ja Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 1998. Suomalaisen viittomakielen perussanakirja. 1. painos. Helsinki: KL-Support Oy.

Kuurojen Liitto r.y. 1977. Viittomakielen kuvasanakirja. 2.painos. Helsinki: Kirjapaino Oy Surdus Ab.

Leppänen, Mika & Teirmaa, Jukka 2002. Perustyökalujen viittomia cd-rom-levyllä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

Malm, Anja & Östman, Jan-Ola 2000. Viittomakieliset ja heidän kielensä. Teoksessa Anja Malm (toim.) Viittomakieliset Suomessa. 1. painos. Helsinki: Finn Lectura, 9-32.

Pippuri, Outi 2009. Automerkkien erilaiset nimeämisperusteet ja niiden luokittelu. Jyväskylän yliopisto. Kandidaatin tutkielma.

Rainö, Päivi 2004. Henkilöviittomien synty ja kehitys suomalaisessa viittomakieliyhteisössä. Helsinki: Kuurojen Liitto ry. Väitöskirja.

Rintee, Tapani (toim.) 2007. Autokoulun oppikirja. 11. uudistettu painos. Helsinki: Opetustarvike Oy.

Rissanen, Terhi 1985. Viittomakielen perusrakenne. University of Helsinki. Department of General Linguistics No. 12.

Rissanen, Terhi 2000. Suomalaisen viittomakielen lauseoppia. Teoksessa Anja Malm (toim.) Viittomakieliset Suomessa. 1. painos. Helsinki: Finn Lectura, 147-167.

Rissanen, Terhi 2006. Viittomakielen rakenteen visuaalisuudesta ja ikonisuudesta. Teoksessa Niina Hytönen ja Terhi Rissanen (toim.) Käden käänteessä. Viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä. 1. painos. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab, 26-63.

Savolainen, Leena 2000. Viittomakielten erilaiset muistiinmerkitsemistavat. Teoksessa Anja Malm (toim.) Viittomakieliset Suomessa. 1. painos. Helsinki: Finn Lectura, 189-200.

Suonuuti, Heidi 2006. Sanastotyön opas. 1. painos. Suom. Sirpa Suhonen. Helsinki: Laser-Paino Oy.

Takkinen, Ritva 1998. Polysynteettiset viittomat. Käsillä kääntäjät 2/1998. Helsinki: Kuurojen Liitto ry.

Takkinen, Ritva 2008. Kuvailevat verbit suomalaisessa viittomakielessä. Puhe ja kieli (28) 1/2008, 17-40.

Tekniikan sanastokeskus r.y. 1988. Sanastotyön käsikirja. Soveltavan terminologian periaatteet ja työmenetelmät. 1. painos. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Vilka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. 1.-2. painos. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vivolin-Karén, Riitta & Alanne, Kaisa 2003. Suomalaisen viittomakielen rakenteesta. Käsillä kääntäjät 1/2003, 13-19.

Vivolin-Karén, Riitta & Alanne, Kaisa 2006. Viittomakieli 1. Suomalaista viittomakieltä aikuisopiskelijoille. Kuurojen Liitto ry:n julkaisuja 29. Helsinki: Kuurojen Liitto ry.

Wennman, Kaj 2010. Puhelinkeskustelu 1.4.2010.

ELEKTRONISET LÄHTEET:

Ajoneuvohallintakeskus AKE 2007. Ajokortit ja tutkinnot. Tutkinnot. Teoriakoe. Viitattu 8.5.2009.

http://www.ake.fi/AKE/Ajokortit_ja_tutkinnot/Tutkinnot/Teoriakoe.htm.

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2009. Opinnäytetyöopas. Viitattu 23.11.2009.
https://pro.humak.fi/document/humak/15626/humakin_keskeiset_asiakirjat/kasikirjat_oppaat_ja_ohjeet/opetus/opinnaytetyoapas/OPINNAYTETYOOPAS.pdf.

Kuurojen Liitto ry, Opetuksen kehittämistiimi 2008. VIIVI. Viittomakielisen opetuksen portti. Oppimateriaalit. Kuurojen liiton materiaalit. Viitattu 7.4.2010.
<http://www.viivi.fi/oppimateriaalit.htm>.

Liikennevirasto 2010. Viitattu 5.4.2010.
<http://alk.tiehallinto.fi/www2/liikennemerkit/index.htm>.

Sanastokeskus TSK ry 2009. Sanastotyö. Sanastotyö – mitä, miksi ja kenelle? Viitattu 23.11.2009.
http://www.tsk.fi/tsk/sanastoty%C3%B6_-_mit%C3%A4%2C_miksi_ja_kenelle%3F-8.html.

Suomalaisen viittomakielen lautakunta 2001. Pöytäkirja 5.2.2001/17. Viitattu 25.2.2010. <http://www.kotus.fi/files/488/17-050201.pdf>.

Suomalaisen viittomakielen lautakunta 2003. Pöytäkirja 9.6.2003/23. Viitattu 7.4.2010. <http://www.kotus.fi/files/509/kokous23-090603.pdf>.

Suomen Autokoululiitto 2009. Ajokortin hankkiminen. Yleistä. Viitattu 26.11.2009.
<http://www.autokoululiitto.fi/sivu.php?id=14>.

Suvi. Suomalaisen viittomakielen verkkosanakirja 2003. Tietoa palvelusta. Viitattu 7.4.2010. <http://suvi.viittomat.net/%5Cindex.aspx?c=22>.

Valtioneuvoston kanslia 2009. Toiminta. Käännös- ja kielipalvelut. Sanastotyö. Terminologinen sanastotyö. Viitattu 23.11.2009.
<http://www.vnk.fi/toiminta/kielipalvelut/sanastotyö/fi.jsp>.

LIITTEET

Liite 1: Selvitettävät termit

1. Ajoneuvo
2. Ajoneuvolla ajo kielletty
3. Ajoradan reunaviiva
4. Auton rengas
5. Etuajo-oikeus
6. Etuajo-oikeus kohdattaessa
7. Hätävilkku
8. Jarrupoljin
9. Kaasupoljin
10. Kaukovalot
11. Keltainen sulkuviiva
12. Kielletty ajosuunta
13. Kiertotieopastus
14. Konepellin avausvipu
15. Kytkinpoljin
16. Käsijarru
17. Liikennemerkki
18. Liikennevalot
19. Liikenneympyrä
20. Liittymä
21. Linja-autokaista
22. Liukas ajorata
23. Maantie
24. Moottorikäyttöisellä ajoneuvolla ajo kielletty
25. Moottoriliikennetie
26. Moottoritie
27. Nopeusrajoitus
28. Nuolivalo
29. Ohituskielto
30. Ohjauspyörä
31. Pakollinen ajosuunta
32. Pakollinen pysäyttäminen
33. Pysäköinti kielletty
34. Pysäyttäminen kielletty
35. Rautatien tasoristeys, jossa on puomit
36. Suojatie
37. Suuntamerkki
38. Taajama
39. Tasa-arvoinen risteys
40. Taskupysäköinti
41. Tienristeys
42. U-käännös kielletty
43. Vaarallinen tien reuna
44. Vaihdekeppi
45. Valojen katkaisin

- 46. Vanne
- 47. Virta-avain
- 48. Väistämisvelvollisuus kohdattaessa
- 49. Väistämisvelvollisuus risteyksessä
- 50. Yhdistetty pyörätie ja jalkakäytävä
- 51. Yksisuuntainen tie

Liite 2: Viittomakieliset vastineet

Viittomakieliset vastineet	Viittojen määrä	Esimerkkilause
AJONEUVO 1	1	
AJONEUVO 2	2	x
AJONEUVO 3	1	
AJONEUVOLLA AJO KIELLETTY 1	1	
AJONEUVOLLA AJO KIELLETTY 2	1	x
AJORADAN REUNAVIIVA 1	1	
AJORADAN REUNAVIIVA 2	1	
AJORADAN REUNAVIIVA 3	1	x
AJORADAN REUNAVIIVA 4	1	
AJORADAN REUNAVIIVA 5	1	
AJORADAN REUNAVIIVA 6	1	
AUTON RENGAS 1	2	
AUTON RENGAS 2	4	x
ETUAJO-OIKEUS KOHDATTAESSA	1	
ETUAJO-OIKEUTETTU TIE 1	1	
ETUAJO-OIKEUTETTU TIE 2	1	
ETUAJO-OIKEUTETTU TIE 3	1	x
HÄTÄVILKKU	1	
JARRUPOLJIN 1	3	
JARRUPOLJIN 2	3	
KAASUPOLJIN 1	1	
KAASUPOLJIN 2	3	
KAASUPOLJIN 3	2	
KAUKOVALOT 1	4	
KAUKOVALOT 2	3	
KELTAINEN SULKUVIIVA 1	1	
KELTAINEN SULKUVIIVA 2	1	
KELTAINEN SULKUVIIVA 3	1	
KELTAINEN SULKUVIIVA 4	1	
KELTAINEN SULKUVIIVA 5	1	
KELTAINEN SULKUVIIVA 6	1	x
KIELLETTY AJOSUUNTA 1	1	
KIELLETTY AJOSUUNTA 2	1	
KIELLETTY AJOSUUNTA 3	1	x
KIELLETTY AJOSUUNTA 4	1	
KIERTOTIEOPASTUS 1	1	
KIERTOTIEOPASTUS 2	1	x
KIERTOTIEOPASTUS 3	1	
KONEPELLIN AVAUSVIPU 1	1	
KONEPELLIN AVAUSVIPU 2	1	
KYTKINPOLJIN 1	5	
KYTKINPOLJIN 2	1	
KÄSIJARRU 1	2	
KÄSIJARRU 2	1	
KÄSIJARRU 3	3	
LIIKENNEMERKKI	5	x
LIIKENNEVALOT 1	1	
LIIKENNEVALOT 2	4	x
LIIKENNEYMPYRÄ 1	1	
LIIKENNEYMPYRÄ 2	2	

LIIKENNEYMPYRÄ 3	1	x
LIIKENNEYMPYRÄ 4	1	
LIIKENNEYMPYRÄ 5	1	
LIITTYMÄ 1	1	
LIITTYMÄ 2	1	x
LIITTYMÄ 3	1	
LIITTYMÄ 4	1	
LIITTYMÄ 5	1	
LIITTYMÄ 6	1	
LIITTYMÄ 7	1	
LINJA-AUTOKAISTA 1	1	
LINJA-AUTOKAISTA 2	1	
LINJA-AUTOKAISTA 3	1	x
LINJA-AUTOKAISTA 4	1	
LIUKAS AJORATA 1	2	x
LIUKAS AJORATA 2	1	
LIUKAS AJORATA 3	1	
LIUKAS AJORATA 4	1	
MAANTIE 1	1	
MAANTIE 2	1	
MOOTTORIKÄYTTÖISELLÄ AJONEUVOLLA AJO KIELLETTY 1	1	
MOOTTORIKÄYTTÖISELLÄ AJONEUVOLLA AJO KIELLETTY 2	1	
MOOTTORIKÄYTTÖISELLÄ AJONEUVOLLA AJO KIELLETTY 3	1	x
MOOTTORIKÄYTTÖISELLÄ AJONEUVOLLA AJO KIELLETTY 4	1	
MOOTTORIKÄYTTÖISELLÄ AJONEUVOLLA AJO KIELLETTY 5	1	
MOOTTORIKÄYTTÖISELLÄ AJONEUVOLLA AJO KIELLETTY 6	1	
MOOTTORILIIKENNETIE 1	1	x
MOOTTORILIIKENNETIE 2	1	
MOOTTORITIE 1	1	
MOOTTORITIE 2	5	x
NOPEUSRAJOITUS 1	4	x
NOPEUSRAJOITUS 2	1	
NUOLIVALO 1	1	
NUOLIVALO 2	1	
NUOLIVALO 3	1	x
NUOLIVALO 4	1	
OHITUSKIELTO 1	1	
OHITUSKIELTO 2	1	x
OHITUSKIELTO 3	1	
OHITUSKIELTO 4	1	
OHJAUSPYÖRÄ 1	4	
OHJAUSPYÖRÄ 2	2	
PAKOLLINEN AJOSUUNTA 1	1	
PAKOLLINEN AJOSUUNTA 2	1	x
PAKOLLINEN PYSÄYTTÄMINEN	6	x
PYSÄKÖINTI KIELLETTY 1	1	
PYSÄKÖINTI KIELLETTY 2	1	x
PYSÄKÖINTI KIELLETTY 3	1	
PYSÄKÖINTI KIELLETTY 4	1	
PYSÄYTTÄMINEN KIELLETTY 1	1	
PYSÄYTTÄMINEN KIELLETTY 2	1	
PYSÄYTTÄMINEN KIELLETTY 3	1	
RAUTATIEN TASORISTEYS, JOSSA ON PUOMIT 1	1	x
RAUTATIEN TASORISTEYS, JOSSA ON PUOMIT 2	1	
RAUTATIEN TASORISTEYS, JOSSA ON PUOMIT 3	1	

RAUTATIE TASORISTEYS, JOSSA ON PUOMIT 4	1	
SUOJATIE 1	1	
SUOJATIE 2	1	
SUOJATIE 3	3	x
SUOJATIE 4	1	
SUUNTAMERKKI 1	1	
SUUNTAMERKKI 2	2	
SUUNTAMERKKI 3	3	
TAAJAMA 1	3	
TAAJAMA 2	1	
TAAJAMA 3	1	
TAAJAMA 4	1	x
TASA-ARVOINEN RISTEYS	1	x
TASKUPYSÄKÖINTI 1	1	x
TASKUPYSÄKÖINTI 2	1	
TASKUPYSÄKÖINTI 3	2	
TASKUPYSÄKÖINTI 4	1	
TASKUPYSÄKÖINTI 5	1	
TASKUPYSÄKÖINTI 6	1	
TIENRISTEYS	6	x
U-KÄÄNNÖS KIELLETTY 1	3	x
U-KÄÄNNÖS KIELLETTY 2	1	
U-KÄÄNNÖS KIELLETTY 3	1	
U-KÄÄNNÖS KIELLETTY 4	1	
VAARALLINEN TIEN REUNA 1	1	
VAARALLINEN TIEN REUNA 2	1	
VAARALLINEN TIEN REUNA 3	2	x
VAIHDEKEPPI	6	
VALOJEN KATKAISIN 1	1	
VALOJEN KATKAISIN 2	1	
VANNE 1	1	
VANNE 2	5	x
VIRTA-AVAIN 1	1	
VIRTA-AVAIN 2	1	
VIRTA-AVAIN 3	1	
VIRTA-AVAIN 4	1	
VIRTA-AVAIN 5	1	
VIRTA-AVAIN 6	1	
VÄISTÄMISVELVOLLISUUS KOHDATTAESSA 1	1	
VÄISTÄMISVELVOLLISUUS KOHDATTAESSA 2	1	
VÄISTÄMISVELVOLLISUUS KOHDATTAESSA 3	1	
VÄISTÄMISVELVOLLISUUS RISTEYKSESSÄ 1	1	
VÄISTÄMISVELVOLLISUUS RISTEYKSESSÄ 2	3	x
VÄISTÄMISVELVOLLISUUS RISTEYKSESSÄ 3	3	
YHDISTETTY PYÖRÄTIE JA JALKAKÄYTÄVÄ 1	5	
YHDISTETTY PYÖRÄTIE JA JALKAKÄYTÄVÄ 2	1	x
YKSISUUNTAINEN TIE 1	4	x
YKSISUUNTAINEN TIE 2	1	

Liite 3: Lupalappu

Lupa

Annan luvan Humanistisen ammattikorkeakoulun opiskelijoille Anu Ylkäselle ja Hanna Törnroosille nauhoittaa haastatteluni Helsingissä ___/___ 20___. Luvan ehdot ovat seuraavat.

Nauhoitteita käytetään aineistona Humanistisen ammattikorkeakoulun viittomakielen-tulkin koulutusohjelman opinnäytetyön valmistamisessa. Aineisto arkistoidaan ja sitä ei luovuteta ulkopuolisille ilman haastateltavan lupaa. Opinnäytetyön ohjaajat Ulla Sivunen ja Karoliina Varsio saavat tutustua nauhoihin ilman erillistä lupaa. Aineistos-ta katsotaan ja siitä poimitaan viittomia. Lopulliseen opinnäytetyöhön kerätyt viittomat viitotaan uudelleen, jolloin haastateltavan henkilöllisyys jää salaiseksi.

Helsingissä ___/___ 20__

Allekirjoitus

Nimen selvennys: